

Ministerie van Economische Zaken
 Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
 Directie Energie en Omgeving
 Postbus 20401
 2500 EK Den Haag

Uw brief van : 24 maart 2017
 Uw kenmerk : DGETM-EO/
 17043733

Ons adres : Postbus 13
 9290 AA Kollum
 Ons telefoonnr : 0519-298888
 Ons whatsapp nr: 06-12083046
 Ons e-mailadres : info@ddfk.nl
 Ons kenmerk : 2017-Z36571

Behandeld door :
 Bijlage(n) : 1

Datum : 8 juni 2017

Onderwerp: advies inzake winningsplan Pieterzijl Oost

Geachte heer Kamp,

Op 27 maart 2017 hebben wij een brief van u ontvangen met de uitnodiging zienswijzen uit te brengen inzake uw ontwerp-instemmingsbesluit aangaande het winningsplan Pieterzijl Oost i.r.t. de Mijnbouwwet. Door middel van deze brief willen wij advies geven aangaande de voorgenomen winning uit dit voorkomen. Ons advies richt zich op de volgende deelaspecten:

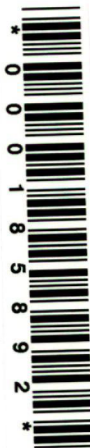
- Fries manifest gas- en zoutwinning
- Communicatie
- Schade ten gevolge van bodemdaling en bodemtrilling
- Verdeling lusten en lasten
- Advies TCBB
- Hydraulische stimulatie
- Vrachtverkeer

AD 1: Fries manifest gas- en zoutwinning

De gezamenlijke Friese gemeenten en de provincie Fryslân hebben het manifest gas- en zoutwinning vastgesteld. De aanleiding voor dit manifest is het feit dat er zorgen leven onder de inwoners en bedrijven in gebieden waar gas- en zoutwinning plaatsvindt. Deze zorgen gaan met name over veiligheid, leefbaarheid en waarde behoud van onroerend goed. Voor de volledigheid is een exemplaar van dit manifest bij dit advies gevoegd.

Wij adviseren u bij de definitieve besluitvorming omtrent het winningsplan de aanbevelingen uit dit manifest ter harte te nemen:

- Dat de informatievoorziening over gaswinning, risico's, effecten en schade-procedures duidelijk en begrijpelijk is en toegankelijk via één loket/ portaal
- Dat leefbaarheid en economische vitaliteit in de winningsgebieden op peil moeten blijven en er een goede balans moet zijn tussen lusten en lasten in het gebied
- Dat er een grotere rol moet zijn voor de lokale overheid
- In de voorwaarden bij de winningsvergunning een regeling op te nemen voor:
 - Nulmetingen van gebouwen in het winningsgebied uit te voeren met periodieke herhalingsmetingen en hierbij ook de onafhankelijke inzet van tiltmeters te regelen
 - Vooraf expliciete duidelijkheid te geven richting belanghebbenden in het winningsgebied op welke manier de waarde van vastgoed in het gebied gegarandeerd is en alle uit de winning voortvloeiende schade binnen een tijdsbestek van hooguit enkele maanden volledig wordt opgelost.

- Vooraf te regelen dat belanghebbenden volledig worden ontzorgd bij verhalen van mijnbouwschade, zodat belanghebbenden niet te maken zullen krijgen met langdurige bewijslastvraagstukken
- Geen toestemming voor het opstarten van deze gaswinning te geven voordat er sprake is van een rechtsgeldige winningsvergunning
- Verder:
 - Een harde financiële tegemoetkoming voor leefbaarheidsimpuls en het behoud en versterken van sociaaleconomische vitaliteit in het winningsgebied, af te spreken met vertegenwoordigers van belanghebbenden, lokale en regionale overheden
 - Het borgen van regelmatige periodieke communicatie door zowel uw ministerie als het Staatsstaatstoezicht op de Mijnen gedurende de hele effectperiode van de gaswinning. Dit los van de afzonderlijke verantwoordelijkheid van de mijnbouwmaatschappij richting burgers en bedrijven in het winningsgebied over onder meer de effecten, risico's, onzekerheden en monitoring.

AD 2: Communicatie

Samen met burgers en bedrijfsleven rondom de winningslocatie en het wingebied hebben wij zorgen en staan wij kritisch tegenover de voorgenomen gaswinning. Veel bewoners staan hier afwijzend tegenover. De zorgen richten zich met name op bodemdaling en bodemtrilling, welke gevolgen dit heeft voor de woon- en leefomgeving, wat de risico's zijn, welke mate van overlast te verwachten valt en welke maatregelen hiertegen worden genomen?

Dezelfde zorgen worden geuit ten aanzien van hydraulische stimulering en eventueel hieruit voortvloeiende aanvullend risico's. Hierbij zijn betrokken inwoners van het gebied onvoldoende bekend waar men terecht kan met vragen en klachten over gaswinning.

Ook ontbreekt duidelijke communicatie over nut- en noodzaak van gaswinning van een relatief klein gasveld als Pieterzijl Oost. Het ontbreken van duidelijke communicatie van uw ministerie als bevoegd gezag ondermijnt het maatschappelijk draagvlak voor nieuwe gaswinningsinitiatieven. Hier ligt een duidelijke verantwoordelijkheid voor uw ministerie in de context dat de communicatie door de NAM niet wordt vertrouwd in het winningsgebied.

Zoals ook in het Fries manifest is aangegeven achten wij het van groot belang dat uw ministerie duidelijke toezeggingen doet inzake de communicatie door uw ministerie en/of Staatstoezicht op de Mijnen. Wij adviseren u een daartoe strekkend communicatietraject in te richten.

AD 3: Schade ten gevolge van bodemdaling en bodemtrilling

De NAM concludeert in het winningsplan dat er in de verwachte eindsituatie een bodemdaling zal plaatsvinden van 8 centimeter. Deze daling zou voornamelijk het gevolg zijn van gaswinning uit naburige voorkomens. Uw ministerie gaat er op basis van informatie van de NAM vanuit dat deze bodemdaling een gelijkmatig verloopt kent, en op basis daarvan wordt er op voorhand geen directe schade aan openbare infrastructuur en bouwwerken verwacht. Desondanks leven er grote zorgen aangaande schade aan en waardevermindering van onroerend goed ten gevolge van gaswinning.

Wij achten het zoals ook hierboven reeds gesteld van groot belang dat vooraf duidelijk geregeld wordt dat eventuele schadeclaims vlot en adequaat worden afgehandeld. Dat over de afhandeling van eventuele schade duidelijk gecommuniceerd wordt zodat maximaal wordt ontzorgd.

Wij gaan er hierbij vanuit dat omkering van de bewijslast binnen de Mijnbouwwet als gevolg van de nieuwe gaswinning door u van toepassing kan worden verklaard om daarmee een belangrijk deel van het wantrouwen onder de bevolking tegen gaswinning te kunnen wegnemen.

Aangaande bodemtrillingen concludeert de NAM in het winningsplan dat praktijkervaringen hebben geleerd dat lichte aardbevingen ten gevolge van gasproductie in de meeste gevallen niet leiden tot schade. Voor zover er mogelijk wel schade zou optreden welke wordt veroorzaakt ten gevolge van gaswinning rust op de NAM de verplichting deze te vergoeden overeenkomstig de regels van het Burgerlijk recht. In het winningsplan wordt in het kader daarvan verwezen naar een schaderegeling (www.nam.nl/veiligheid-milieu-en-schade/schade-en-overlast/schade-melden.html).

Deze bestaande schaderegeling gaat uit van een duidelijk en direct causaal verband in de relatie tussen gaswinning en schade. Dit terwijl uit praktijkvoorbeelden elders in Groningen blijkt dat de werkelijkheid veel gecompliceerder kan zijn. Wij zijn derhalve van mening dat uw minister om die reden de omkering van bewijslast van toepassing moet verklaren; zeker in geval wanneer u de motivering van de winningsvergunning vanuit nut en noodzaak mogelijk wilt gaan maken. Er zal hierbij geen sprake mogen zijn van rechtsongelijkheid met winningsgebieden elders in het noorden over het van toepassing verklaren van omgekeerde bewijslast.

AD 4: Verdeling lusten en lasten

Het is een vraagstuk voor uw ministerie nut- en noodzaak in een besluit tot vergunningverlening voor nieuwe gaswinning adequaat te onderbouwen vanuit landelijke belangen en beleidskaders. Wij gaan er hierbij vanuit dat uw ministerie ook het klimaatakkoord van Parijs in uw overwegingen betreft.

Zoals hierboven genoemd staan inwoners en bedrijven veelal afwijzend en wantrouwend tegenover plannen voor gebruik van de ondergrond voor gaswinning. Inwoners vinden dat zij de lasten dragen voor het belang van Nederland als geheel en in het geheel niet delen in de opbrengsten. Mijnbouwactiviteiten brengen met zich mee dat er in zekere mate regionale of lokale belasting is. Schade wordt in beginsel achteraf vergoed, maar inwoners ervaren extra ongemak en een negatieve invloed op hun woonomgeving waar ze niet om hebben gevraagd en waar tot dusverre niets tegenover staat. Het gebied zit hierbij niet te wachten op goed bedoelde regionale initiatieven van een goedwillende winningsmaatschappij.

De rijksoverheid draagt een belangrijke verantwoordelijkheid vooraf te zorgen dat behoud en versterking van leefbaarheid en vitaliteit van een sociaal economisch kwetsbaar gebied adequaat en duurzaam is geregeld. Dit voordat een definitief besluit wordt genomen over een winningsvergunning. Wij gaan uit van een Rijks belang om er vooraf voor te zorgen dat het winningsgebied in het lange termijnperspectief niet verzwakt zal worden door verdere gaswinning.

AD 5: Advies technische commissie bodem beweging (TCBB)

De TCBB heeft bij brief van 25 april 2017 met kenmerk TCBB/17063488 advies uitgebracht over het winningsplan Pieterzijl Oost van de Nederlands aardolie Maatschappij (NAM). Wij sluiten ons aan bij de constatering van de TCBB dat de NAM in het winningsplan voor bodembeweging en de gevolgen daarvan terminologie en kwalificaties gebruikt die in het winningsplan niet nader gedefinieerd worden. De TCBB noemt als voorbeelden:

- "De bodemdaling [...] is gering" (pagina 16)
- "... dat de mogelijke schade door geïnduceerde aardbevingen klein zal zijn (zowel mogelijk in aantal als ernst" (pagina 18)
- "Toch kan de kans op schade aan de bebouwing [...] niet worden uitgesloten (pagina 18)
- "lichte, niet constructieve schade [...] aan meerdere gebouwen (pagina 19)
- "matige schade (lees scheuren in de muren tot constructieve schade in het uiterste geval) aan enkele gebouwen"(pagina 19)
- "de mate van schade (geen, lichte, matige)" (pagina 19)

Overeenkomstig het advies van de TCBB achten wij het aanbevelenswaardig dat kwalificaties zoals klein, licht, matig et cetera in het winningsplan worden gedefinieerd, kwantitatief of door een omschrijving. Waarbij het nog beter zou zijn dat in alle winningsplannen eenzelfde definitie wordt gehanteerd, zoals die ook voor aardbevingen (schaal van Richter, Mercalli) of windsnelheid (schaal van Beaufort) bestaan.

AD 6: Hydraulische stimulatie:

Het Staatstoezicht op de mijnen (SodM) heeft op 9 februari 2017 met kenmerk 17022980 advies uitgebracht op het winningsplan van de NAM. In dit advies gaat het SodM specifiek in op hydraulische stimulatie. Door toepassing van hydraulische stimulatie kan het gas makkelijker naar de put stromen en wordt de productie verhoogd. Het toepassen van deze techniek gaat volgens het SodM wel gepaard met een aantal risico's:

- Risico op het optreden van bevingen
- Risico op het verlies van de integriteit van de afsluitende lagen
- Risico op het optreden van geothermische interacties tussen de vloeistof en het reservoir- of dekgesteente
- Risico op verlies van integriteit van de put
- Risico op blootstelling van mens en milieu aan chemicaliën

SodM concludeert dat de beschrijving van de NAM over de stimulatie werkzaamheden te beperkt is om de risico's te overzien en de in te zetten maatregelen te kunnen toetsen. Binnen het winningsplan wil de mijnbouwmaatschappij op een later moment rechtstreeks bij SodM toestemming kunnen vragen voor hydraulische stimulatie. Een gevolg daarvan is dat de decentrale overheden en belanghebbenden volgens het SodM niet betrokken kunnen worden bij de effectbeoordeling van deze activiteit. Inwoners en bedrijven kunnen daarmee in deze vergunningprocedure (vooraf) geen inzicht krijgen in de eventuele extra risico's ten gevolge van die hydraulische stimulatie.

Nu toepassing van hydraulische stimulatie niet door de NAM in het winningsplan wordt uitgesloten zijn wij van mening dat de NAM bij de vergunningaanvraag onafhankelijk onderzoek dient te overleggen welke die extra risico's in beeld brengt.

Het is in onze visie in elk geval niet verdedigbaar over te gaan tot vergunningverlening door uw minister en winning met hydraulische stimulatie mogelijk te gaan maken als dit nader onderzoek nog niet heeft

Het is in onze visie in elk geval niet verdedigbaar over te gaan tot vergunningverlening door uw minister en winning met hydraulische stimulatie mogelijk te gaan maken als dit nader onderzoek nog niet heeft plaatsgevonden. Wij vinden het hierbij van groot belang dat onze inwoners en ook lokale en regionale overheden binnen de lopende vergunningsprocedure nog voldoende gelegenheid krijgen inhoudelijk op de resultaten van dit nader onderzoek naar hydraulische stimulatie te reageren.

In een vervolgtraject bij het eventueel gemotiveerd mogelijk maken van hydraulische stimulatie door uw ministerie in een winningsvergunning zal daarin geregeld moeten worden dat er duidelijke communicatie gaat plaatsvinden. Wat zijn de gevolgen van deze werkzaamheden, welke gevaren en risico's kunnen optreden en welke maatregelen worden daartegen getroffen; wat wordt gedaan om overlast zoveel mogelijk te beperken enzovoort.

AD 7: Vrachtverkeer:

In de dorpen rond de winlocatie is sprake van zorg voor nieuw extra vrachtverkeer door de dorpen als gevolg van een nieuwe gaswinning vanaf NAM-locatie Warfstermolen. In geval tot gasproductie uit het Pieterzijl Oost voorkomen wordt overgegaan, dan zullen hierover voorafgaand nadere afspraken moeten worden gemaakt om deze hindereffecten zoveel mogelijk te minimaliseren.

Afronding:

Het is aan uw ministerie nut- en noodzaak van gaswinning uit het gasveld Pieterszijl Oost duidelijk te motiveren in uw besluit hier eventueel tot vergunningverlening over te gaan.

De in deze brief weergegeven zienswijze gaat in op concrete beslissingsmogelijkheden van uw minister om het werken aan het noodzakelijke herstel van vertrouwen concreet invulling te geven.

Wij gaan er hierbij vanuit dat uw inzet er op gericht zal zijn in uw besluitvorming over vergunning tot gaswinning de belangen van inwoners en bedrijven in een sociaal economisch kwetsbaar winningsgebied voorop te stellen en dit ook met zoveel woorden uit te dragen in de communicatie.

Hoogachtend,

H.J. Jonker
Secretaris

B. Bilker,
Burgemeester

Manifest

van Friese overheden over gas- en zoutwinning

De gezamenlijke Friese gemeenten en provincie Fryslân constateren dat er zorgen leven onder inwoners en bedrijven in gebieden waar gas- en zoutwinning plaatsvindt. Deze zorgen gaan over veiligheid, leefbaarheid en waardebehoud van onroerend goed.

Wij constateren dat:

1. gaswinning de komende jaren onvermijdelijk zal zijn in ons land;
2. gaswinning langdurig plaatsvindt, omgeven is met onzekerheden en de effecten hiervan zich pas na vele jaren openbaren;
3. er veel aandacht is voor de actuele risico's in Groningen en daar lessen worden geleerd die ook toepasbaar zijn op Fryslân;
4. zich in Fryslân een groot deel van de Nederlandse kleinere aardgasvelden bevindt en dat deze aardgasvelden een belangrijke rol vervullen in het zogenoemde kleine veldenbeleid;
5. hoewel deze naar aard en schaal minder dan het Groninger veld gaswinning in kleine velden ook leidt tot bodemdaling en tevens seismische risico's met zich meebrengt;
6. ook zoutwinning resulteert in bodemdaling;
7. hierdoor vaker en omvangrijker herstel van infrastructuur en waterhuishoudkundige systemen noodzakelijk is dan zonder delfstoffenwinning;
8. er in onze winningsregio's sprake is van een groot aantal oude ondiep gefundeerde gebouwen welke gevoelig zijn voor bodembeweging;
9. decentrale overheden geen zeggenschap hebben over gas- en zoutwinning;
10. er in de maatschappij sprake is van een toenemende onrust over de effecten van gas- en zoutwinning, het draagvlak afneemt en hier in de Tweede Kamer ook volop aandacht voor is;
11. het Rijk de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft overgenomen en aangeeft te willen investeren om de acceptatie van mijnbouw in winningsregio's te verbeteren;
12. dat de Minister de omkering van bewijslast niet van toepassing wil verklaren voor winningsgebieden buiten Groningen.

Gelet op deze constatering vinden wij dat:

- het Rijk en de gas- en zoutwinningsbedrijven voortvarend en daadkrachtig met deze constatering aan de slag moeten en een grotere maatschappelijke betrokkenheid moeten tonen, waarbij:
 - de informatievoorziening over gaswinning, risico's, effecten en schade-procedures duidelijk, begrijpelijk moet zijn en toegankelijk via één loket/portaal;
 - leefbaarheid en economische vitaliteit in de winningsgebieden op peil moeten blijven en er een goede balans moet zijn tussen lusten en lasten in het gebied;
- er een grotere rol moet zijn voor de lokale overheid.

Wij roepen de Kabinetsleden en Tweede Kamerleden op om meer aandacht te hebben voor deze zorgen en voortvarend te werken aan het herstel van vertrouwen en draagvlak. Om dit te bewerkstelligen willen wij dat het Rijk de volgende zaken concreet gaat regelen in het belang van de inwoners en bedrijven in de winningsgebieden:

- De winningsbedrijven verplichten om:
 - nulmetingen van onroerend goed in winningsgebieden uit te voeren met periodieke herhalingsmetingen;
- In de Mijnbouwwet:
 - de omkering van bewijslast in te voeren voor mijnbouwschade als gevolg van gas- en zoutwinning voor alle winningsgebieden in Nederland;
 - decentrale overheden meer invloed te geven in het voorbereidingstraject voorafgaand aan de vergunningverlening voor delfstoffenwinning.
- In algemene zin:
 - concreet per winningsplan een duidelijke balans in de lusten en lasten bestaande uit een harde financiële tegemoetkoming voor winningsregio's af te spreken met vertegenwoordigers van belanghebbenden, lokale en regionale overheden.
 - het verbeteren van de communicatie van betrokken rijksinstanties richting burgers en bedrijven in de winningsgebieden over onder meer effecten, risico's, onzekerheden en monitoring.

Alleen door goede samenwerking van alle betrokken partijen kan er worden gewerkt aan het herstellen van vertrouwen en draagvlak van inwoners en bedrijven in de winningsgebieden. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat de leefbaarheid en economische vitaliteit in de winningsgebieden op peil blijft, zodat het hier nu en in de toekomst goed leven en werken is.

VFG
vereniging van
frieze gemeenten

provinsje fryslân
provincie fryslân